

FELSŐOKTATÁS

A szubszidiaritás elvének megfelelően a felsőoktatási szakpolitikákról az egyes tagállamok szintjén születik döntés. Az Unió szerepe ezért elsősorban a támogatásra és összehangolásra korlátozódik. A felsőoktatás terén az uniós fellépés fő célkitűzései közé tartozik a hallgatói és személyzeti mobilitás ösztönzése, az oklevelek és résztanulmányok kölcsönös elismerésének elősegítése, a felsőoktatási intézmények közötti együttműködés előmozdítása és a(z egyetemi) távoktatás fejlesztése.

JOGALAP

Az oktatást – és ebben az összefüggésben a felsőoktatást is – az 1992-es Maastrichti Szerződés ismerte el hivatalosan uniós hatáskörként. A Lisszaboni Szerződés nem változtatott az EU oktatásban és szakképzésben betöltött szerepéről szóló rendelkezéseken (XII. cím, 165. és 166. cikk). Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 165. cikkének (1) bekezdése hangsúlyozza, hogy „az Unió a tagállamok közötti együttműködés ösztönzésével és szükség esetén tevékenységük támogatásával és kiegészítésével hozzájárul a minőségi oktatás fejlesztéséhez, ugyanakkor teljes mértékben tiszteletben tartja a tagállamoknak az oktatás tartalmára és szervezeti felépítésére vonatkozó hatáskörét, valamint kulturális és nyelvi sokszínűségüket”. Az EUMSZ 165. cikkének (2) bekezdése alapján az uniós fellépés célja „a diákok és a tanárok mobilitásának ösztönzése, többek között az oklevelek és résztanulmányok tanulmányi célú elismerésének ösztönzésével; az oktatási intézmények közötti együttműködés előmozdítása; a tagállamok oktatási rendszereit egyaránt érintő kérdésekre vonatkozó információ- és tapasztalatcsere fejlesztése”.

Ezenfelül a Lisszaboni Szerződés olyan rendelkezést tartalmaz, amely „horizontális szociális záradékként” jellemezhető. Az EUMSZ 9. cikke az alábbiakat mondja ki: „Politikai és tevékenységei meghatározása és végrehajtása során az Unió figyelembe veszi (...) az oktatás [és] képzés (...) magas szintjére vonatkozó követelményeket”.

Ezenkívül az Európai Unió Alapjogi Chartája, amely a szerződésekkel azonos jogi kötéssel bír (az EUSZ 6. cikke), rögzíti, hogy: „mindenkinek joga van az oktatáshoz” (14. cikk).

CÉLKITŰZÉSEK

A. Az Európai Unió szerződéseiből fakadó célkitűzések

Az egész életen át tartó tanulás és a mobilitás megvalósítására, az oktatás és képzés minőségének és hatékonyságának javítására, valamint a kreativitás és az innováció fokozására vonatkozó hosszú távú uniós elkötelezettség alapján az EUMSZ 165. cikkének (2) bekezdése konkrétan felsorolja az oktatást, a szakképzést, valamint a fiatalokat és a sportot illető uniós fellépések célját. Az alábbi célkitűzések a felsőoktatás szempontjából különösen jelentősek:

- az európai dimenzió fejlesztése az oktatásban;
- a diákok és a tanárok mobilitásának ösztönzése, többek között az oklevelek és résztanulmányok tanulmányi célú elismerésének elősegítésével;
- az oktatási intézmények közötti együttműködés előmozdítása;
- a tagállamok oktatási rendszereit egyaránt érintő kérdésekre vonatkozó információ- és tapasztalatcsere fejlesztése;
- a távoktatás fejlesztésének ösztönzése.

B. Az oktatás és képzés jelenlegi prioritásai

Az [Európa 2020 stratégia](#) növelte Európában a felsőoktatás iránti politikai érdeklődést ([COM\(2010\) 2020](#)). Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedésre összpontosító Európa 2020 stratégia céljait az oktatásba, a kutatásba és az innovációba történő hatékonyabb befektetés révén kell megvalósítani. A stratégia alapvető célkitűzéseinek egyike a felsőoktatásban diplomát szerző fiatalok számának jelentős növelése (a cél az, hogy 2020-ra a 30-34 évesek legalább 40%-a rendelkezzen felsőfokú végzettséggel). Ez az ambiciózus célkitűzés 2019 áprilisában teljesült. Ez a cél már az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszerében (Oktatás és képzés 2020) is megfogalmazódott, amelyet az Európai Tanács 2009 májusában fogadott el^[1]. Saját szakpolitikai kezdeményezésein túlmenően az EU tevékenyen támogatja a bolognai folyamat prioritásait is, amelyek a folyamat 1999-es megszületése óta az összehasonlíthatóbb, összeegyeztethetőbb és egységesebb európai felsőoktatási rendszer megvalósítására törekszenek. Az erőfeszítések legkimagaslóbb eredménye a Budapest–Bécs miniszteri szintű konferencia 2010. márciusi nyilatkozatával létrejött európai felsőoktatási térség (EHEA).

2017-ben a Bizottság közzétette az EU megújított felsőoktatási programját ([COM\(2017\) 0247](#)). A program négy kiemelt területre összpontosít:

- a felsőoktatásban folyó készségfejlesztés munkaerőpiaci igényekkel való összehangolása;
- a felsőoktatásban való részvétel kiszélesítése, a felsőoktatás befogadóbbá alakítása és társadalmi hatósugarának növelése;

[1]HL C 119., 2009.5.28., 2. o.

- a felsőoktatásban rejlő innovációs lehetőségek bővítése;
- a felsőoktatás hatékonyságának és eredményességének fokozása.

2018 májusában a göteborgi csúcstalálkozót követően az Európai Bizottság közzétette „Az ifjúság-, az oktatás- és a kultúrpolitika szerepe egy erősebb Európa építésében” című közleményt (COM(2018) 0268). A dokumentum felvázolja az „Európai oktatási térség” kialakítására vonatkozó bizottsági elképzeléseket, amelyek többek között magukban foglalják:

- a megerősített Erasmus+ programot;
- és legalább 24 európai egyetem 2024-ig történő létrehozását. Mindennek hozzá kell járulnia az egész Európában elismert európai diplomák megjelenéséhez;
- a mobilitás ösztönzése érdekében az európai diákigazolvány létrehozásához; valamint
- a felsőfokú és a felső középfokú oklevelek, valamint a külföldi tanulmányi időszakok eredményeinek automatikus kölcsönös elismerésének ösztönzéséről szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslat (COM(2018) 0270) megvalósításához.

EREDMÉNYEK

A. Erasmus+

A hivatalosan 2013 decemberében elfogadott^[2] és 2014. január 1. óta működő Erasmus+ legfontosabb célja, hogy egyetlen integrált programon keresztül fektessen be az európai oktatásba, képzésbe, ifjúságba és sportba. Az Erasmus+ egyesíti az egész életen át tartó tanulás programjának (2007–2013) korábban különálló ágazati és átfogó politikáit a felsőoktatás (Erasmus, Erasmus Mundus, Tempus, kétoldalú programok egyéb országokkal vagy földrészekkel), az iskolai oktatás (Comenius), a szakképzés (Leonardo da Vinci), a felnőttképzés (Grundtvig), az ifjúság (Fiatalok lendületben) és az európai integrációs tanulmányok (Jean Monnet) terén. Ezen túlmenően első ízben a sport is bekerült a programok közé. Az Erasmus+ jelenleg 14 milliárd eurós költségvetésből gazdálkodik, és lehetőség van a tagállamok közötti és a harmadik országokkal zajló együttműködésre is. Az Erasmus+ a megcélzott területeken három kulcsintézkedés tevékenységeit kívánja szerkezetileg átalakítani és egyszerűsíteni:

- az egyének tanulási célú mobilitása;
- együttműködés az innováció és a bevált gyakorlatok cseréje terén;
- a szakpolitikai reformfolyamat támogatása.

A felsőoktatás központi szerepet játszik az Erasmus+ átfogó szerkezetén belül. Az Erasmus+ teljes költségvetésének legalább 33,3%-át a felsőoktatásra különítették el. A cél az, hogy 2014 és 2020 között kétmillió felsőoktatási hallgató vegyen részt mobilitási programokban. Az Erasmus+ nemcsak a felsőoktatásban tanulók és

[2]HL C 347., 2013.12.20., 50. o.

dolgozók mobilitását támogatja, hanem finanszírozást biztosít az Erasmus Mundus közös mesterképzésekhez és az Erasmus+ mesterképzési hitelekhez is.

A Bizottság 2018 májusában tette közzé az utódprogramra (2021–2027) vonatkozó javaslatát ([COM\(2018\) 0367](#)). A program általános felépítése nem változott, ideértve az Erasmus+ keretében már létrehozott három kulcsintézkedést is. Ugyanakkor a javaslatban a 2014–2020-as programozási időszakhoz képest a költségvetés 30 milliárd euróra való megduplázása szerepel. A program új kezdeményezéseket is tartalmaz majd, például a fent említett európai egyetemek megvalósítását. A Parlament 2019 márciusában módosította, majd hagyta jóvá a javaslatot.

B. Marie Skłodowska-Curie-cselekvések

A Marie Skłodowska-Curie-cselekvések, amelyek a 2014 és 2020 közötti időszakra szóló uniós kutatási és innovációs keretprogram (Horizont 2020) részét képezik, az innovatív készségeket középpontba helyező kutatói képzést és szakmai fejlődést támogatják. A program olyan, az egész világra kiterjedő és ágazatközi mobilitást finanszíroz, amelynek következtében bármely szakterületen kiváló színvonalú kutatást lehet végezni. A felsőoktatás tekintetében a Marie Skłodowska-Curie-cselekvések ösztöndíjai a transznacionális, ágazatközi és több tudományágat átfogó mobilitást ösztönzik. A Marie Skłodowska-Curie-cselekvések a doktori képzések legfőbb uniós programjai, és 25 000 doktoranduszi, valamint posztdoktori kutatói projektet finanszíroznak. A Marie Skłodowska-Curie-cselekvések az országok közötti mobilitás elősegítése mellett arra is törekednek, hogy felszámolják a tudományos és az egyéb szektorok, például az üzleti szféra közötti vélt és valós akadályokat. A Marie Skłodowska-Curie-cselekvések biztosítják az [Európai Kutatók Éjszakája](#) program anyagi forrását is, amelynek keretein belül a kutatók munkájának népszerűsítése érdekében minden év szeptember negyedik péntekjén Európa-szerte számos nyilvános rendezvényre kerül sor. A 2021 és 2027 közötti időszakra szóló új uniós kutatási és innovációs keretprogram (Európai horizont) nem változtatja meg jelentős mértékben a Marie Skłodowska-Curie-cselekvéseket.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

Mivel az Unió csak korlátozott hatáskörrel rendelkezik a felsőoktatás terén, a Parlament szerepe főként a tagállamok közötti együttműködés előmozdítására és a lehetőségek függvényében az európai dimenzió erősítésére szorítkozik. Az elmúlt évtizedekben megnövekedett politikai jelentőségének köszönhetően a Parlament egyre nagyobb befolyással bír az európai felsőoktatási szakpolitikák alakítására.

A. Mobilitás

A Parlament eredményes és következetes munkájával elérte, hogy a meglévő felsőoktatási programok, többek között az Erasmus+ költségvetését emeljék, és nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a 2014–2020-as időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretben a meglátása szerint a jövőt jobban szolgáló – például a felsőoktatási – kiadások kerüljenek az uniós finanszírozás középpontjába. 2017 februárjában a Parlament elfogadta az Erasmus+ programról szóló

állásfoglalást^[3], amely a kezdeményezés első éveinek végrehajtását elemzi, kiemeli annak sikereit, és a többéves keretprogram második részének javítása érdekében módosítási javaslatokat fogalmaz meg. Az Erasmus+ program következő generációja esetében a Parlament a költségvetés 41 milliárd euróra növelésével való megháromszorozását javasolta, ami lehetővé tenné, hogy több diák vegyen részt a programban, és hogy a program inkluzívabbá váljon. A Parlament ezenkívül azt is hangsúlyozta, hogy más európai finanszírozási programokkal jobb együttműködésre, és az Erasmus+ által jelenleg nem finanszírozott fellépések esetén társfinanszírozásra van szükség^[4]. Megállapodás nélküli brexit esetére a Parlament központi szerepet tölt be az Erasmus+ csereprogramban jelenleg részt vevő fiatalok jogainak és jogállásának biztosításában^[5].

B. Foglalkoztatási vonatkozások

Az évek során a Parlament mindig érdeklődést mutatott a felsőoktatás, valamint a felsőoktatás és a foglalkoztatás közötti összefüggés iránt. 2010-ben a Parlament elfogadta „Az egyetemek és a vállalkozások közötti párbeszéd fóruma: Új partnerség az európai egyetemek modernizálásért” című állásfoglalást^[6], amely minden tanulmányi területen felszólított a felsőoktatási intézmények és a vállalkozások közötti párbeszédre, emlékeztetve az élethosszig tartó tanulás és a mobilitás, a kutatás támogatása és a bevált gyakorlatok megosztásának fontosságára. 2012-ben a Parlament állásfoglalást fogadott el az európai felsőoktatási rendszerek modernizációjáról^[7], amelyben ismételten felszólította a felsőoktatási intézményeket, hogy tanterveikbe foglalják bele az élethosszig tartó tanulást, a munkaerőpiaci igényeket tükröző új tanulmányi területek létrehozásával pedig alkalmazkodjanak az új kihívásokhoz, valamint segítsék elő a felsőoktatásban a nemek közötti egyenlőséget. A Parlament ebben az állásfoglalásban ragaszkodott ahhoz is, hogy a tagállamok teljesítsék a GDP 2%-ának megfelelő, oktatási beruházásokra vonatkozó célkitűzést. Az EU megújított felsőoktatási programjáról szóló, 2017. május 30-i bizottsági közleményt ([COM\(2017\) 0247](#)) követően a Parlament 2018. június 12-én állásfoglalást fogadott el az uniós oktatás korszerűsítéséről^[8]. A felsőoktatást illetően az állásfoglalás az európai oktatási térség létrehozását szorgalmazza, és arra buzdítja a tagállamokat, hogy fektessenek be többet a felsőoktatásba, valamint segítsék elő a felsőoktatás, a munka világa, az ipar, a kutatói közösségek és a társadalom egésze közötti együttműködést.

C. A bolognai folyamat

A Parlament hosszú ideje kiemelt figyelmet fordít a bolognai folyamat megszilárdítására és továbbfejlesztésére. 2012-ben állásfoglalást^[9] fogadott el, amelyben hangsúlyozta

[3]HL C 252., 2018.7.18., 31. o.

[4]Elfogadott szövegek, P8_TA(2019)0324.

[5]Elfogadott szövegek, P8_TA(2019)0167. Az Egyesült Királyság Európai Unióból való kilépésére tekintettel az Erasmus+ program keretében folyamatban lévő tanulási célú mobilitási tevékenységek folytatása

[6]HL C 161. E, 2011.5.31., 95. o.

[7]HL C 258. E, 2013.9.7., 55. o.

[8]Elfogadott szövegek, [P8_TA\(2018\)0247](#).

[9]HL C 251. E, 2013.8.31., 24. o.

a bolognai reformoknak az európai felsőoktatási térség létrehozásában és az Európa 2020 stratégia céljainak megvalósításában játszott jelentős szerepét.

2015-ben a Parlament megvitatta a bolognai folyamat végrehajtását^[10]. A képviselők úgy vélték, hogy a bolognai folyamat reformjai hozzájárultak az oktatási rendszerek minőségének javulásához és az európai felsőoktatás vonzerejének növeléséhez. A bolognai folyamat következtében összehasonlíthatóbbá váltak a felsőoktatási struktúrák, és a diplomák elismerése céljából minőségbiztosítási rendszerek jöttek létre.

2018 áprilisában a Parlament állásfoglalást fogadott el a bolognai folyamat végrehajtásáról^[11]. Kérte, hogy az európai felsőoktatási térséggel foglalkozó következő, 2018. évi párizsi miniszteri konferencia végezze el a folyamat kritikai értékelését. Az állásfoglalás rámutatott, hogy javítani kell az oktatás szociális dimenzióját, és konkrét lehetőségeket kell biztosítani a fogyatékossgal élő és hátrányos helyzetű diákok számára a felsőoktatáshoz való hozzáférésre. A Parlament a mobilitási ösztöndíjak és a juttatások elosztására szolgáló, hozzáférhető és méltányos mechanizmusok mellett foglalt állást. Arra is felszólította az EU-t és a tagállamokat, hogy növeljék oktatási költségvetésüket annak biztosítása érdekében, hogy az állami felsőoktatás mindenki számára ingyenes és hozzáférhető legyen.

Pierre Hériard / Audrey Marti
05/2019

[10]HL C 346., 2016.9.21., 2. o.

[11]Elfogadott szövegek, [P8_TA\(2018\)0190](#).

